

ներպետական կարգավորումների առաձնահատկություններն ընդգծելու, դրանցում առկա հիմնախնդիրները վերհանելու և զարգացման հետագա միտումները կանխորոշելու համար:

Հոդվածի շրջանակներում քննարկման առարկա են դարձվել անհրաժեշտ պաշտպանության և հանցագործության պրովոկացիայի համակցված կապի, անհրաժեշտ պաշտպանության իմիտացիայով պրովոկացիա իրականացնող և պրովոկացիայի ենթարկվող անձանց քրեաիրավական գնահատականների հիմնահարցերը:

Հոդվածում առաջ քաշված թեզերը հիմնվել են դոկտրինալ մեկնաբանությունների, դատական պրակտիկայում ձևավորված իրավական դիրքորոշումների, արտասահմանյան երկրների և ներպետական փորձի վրա, ինչն էլ ավելի է ամրապնդել դրանց հիմնավորվածությունը:

Վերհանված խնդիրների շուրջ կատարվել են համապատասխան եզրահանգումներ և առաջ քաշվել համապատասխան առաջարկներ, որոնք օգտակար կլինեն, ինչպես քննարկված ինստիտուտների տեսական հիմունքների մեկնաբանման, այնպես էլ գործնականում նպատակային կիրառման և օրենսդրական հետագա զարգացման առումներով:

Հիմնաբառեր. հանցագործության պրովոկացիա, անհրաժեշտ պաշտպանություն, օրենսդրություն, դոկտրին, իրավանորմ, եզրակացություն, առաջարկ:

Հանցագործության պրովոկացիայի և քրեական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանք հանդիսացող անհրաժեշտ պաշտպանության միջև կապի առանձնահատկությունները՝ արտասահմանյան տարբեր երկրների և ներպետական կարգավորումների համակարգային վերլուծության հիման վրա կարելի է դասակարգել ներքոնշյալ երկու խմբի:

1) *Հանցագործության պրովոկացիան հանդիսանում է անհրաժեշտ պաշտպանության իրավիճակը բացառող պայման:*

Իսպանիայի քրեական օրենսգրքի 21-րդ հոդվածով նախատեսված է, որ քրեական պատասխանատվության ենթակա չէ նա, ով գործում է ի պաշտպանություն սեփական անձի կամ իրավունքների, ինչպես նաև՝ ի պաշտպանություն այլ անձի կամ իրավունքների՝ պահպանելով այնպիսի պայմանը, ինչպիսին է պաշտպանվողի կողմից պրովոկացիայի բացա-

ՍԱՀՄԱՆԱՐԴՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐՎԱՆ 3(11)2023

կայությունը, այսինքն, երբ անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակը չի հրահրվել վնաս պատճառած անձի կողմից¹:

Հարկ է նշել, որ համանման կարգավորումներ են նախատեսված նաև Արգենտինայի (34-րդ հոդված²), Էկվադորի (33-րդ հոդված³), ինչպես նաև Ուգանդայի (հոդված 37⁴) քրեական օրենսգրքերով:

Միննույն ժամանակ, հատուկ կարևորվում է քննարկման առարկա դարձնել գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքի՝ սադրանքի կամ պրովոկացիայի⁵ որպես անհրաժեշտ պաշտպանության (32-րդ հոդվածի 7-րդ մաս) վիճակի բացակայության պայմանի առանձնահատկությունները, որը ներպետական քրեական օրենսդրությամբ սահմանված նորամուծություն է:

2) *Հանցագործության պրովոկացիան փոստորի համար հանդիսանում է անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակի առաջացման պայման և քրեական պատասխանատվությունից ազատելու հիմք:*

Սերբիայի քրեական օրենսգրքի 19-րդ հոդվածով նշվում է «ինքնապաշտպանության» վիճակի մասին, որն իր հատկանիշներով նույնանում է անհրաժեշտ պաշտպանության ինստիտուտի հետ: Նույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված է, որ այն դեպքում, երբ անձը սահմանազանցում է ինքնապաշտպանության սահմանը ծայրահեղ սադրանքի կամ հարձակման հետևանքով առաջացած վախի պատճառով, կարող է արդարացվել⁶:

Դասակարգման 1-ին խմբում վկայակոչված իրավադրույթների համադրությունից առաջ է գալիս հանցագործության պրովոկացիան անհրաժեշտ պաշտպանությամբ քողարկող անձի քրեական պատասխանատվության հիմնահարցը՝ պայմանավորված նրանով, որ անհրաժեշտ պաշտպանության պատրանք ստեղծող անձի արարքում նշմարվում է

¹Տե՛ս https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/ Criminal_Code_2016.pdf (հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):

²Տե՛ս <http://observatoriolegislativocele.com/en/Criminal-Code-of-the-Argentine-Republic-Law-11179/> (հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):

³ Տե՛ս <https://www.global-regulation.com/translation/ecuador/3349985/comprehensive-criminal-code.html> ((հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):

⁴Տե՛ս <https://lex.uz/mobileact/111457> (հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):

⁵ Նշված տերմինների նույնական լինելու մասով տե՛ս **Ա. Գաբուզյան, Ա. Մարգարյան, Տ. Սիմոնյան**, «ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքում տեղ գտած հայեցակարգային մոտեցումների և նոր ինստիտուտների մեկնաբանման ուղեցույց», Եվրոպայի խորհուրդ, 2022 թվական, էջ 78:

⁶ Տե՛ս https://www.mpravde.gov.rs/files/Criminal%20%20%20Code_2019.pdf (հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):

հակահրավականության և վտանգավորության հատկանիշների առկայություն:

Այս մասին ուղղակիորեն վկայում են նաև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 32-րդ հոդվածի 7-րդ մասով և նույն օրենսգրքի 34-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված իրավադրույթները:

Ըստ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 32-րդ հոդվածի 7-րդ մասի՝ անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակը բացակայում է, եթե տեղի է ունեցել անհրաժեշտ պաշտպանության սադրում, այսինքն՝ երբ անձին վնաս պատճառելու նպատակով պաշտպանվողը նրան դրդել է հակահրավական ոտնձգություն կատարելու:

Այսինքն, հիշյալ դրույթները, նախատեսված լինելով քրեական օրենսգրքի Ընդհանուր մասում, միևնույն ժամանակ ներկայացնում են անձի արարքի նկարագրություն՝ իր օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ տարրերի նշմամբ, ինչն էլ իր հերթին առաջ է բերում տվյալ իրողությանը քրեահրավական գնահատական տալու հիմնահարցը:

Պետք է նշել, որ հիշյալ հիմնահարցի շուրջ առկա են դատական պրակտիկայում ձևավորված իրավական դիրքորոշումներ, ինչպես նաև մի շարք տեսաբանների իրարամերժ մոտեցումներ:

Այսպես, Ռուսաստանի Դաշնության Գերագույն դատարանն արձանագրել է, որ անհրաժեշտ պաշտպանության իրավիճակը բացակայում է բոլոր այն դեպքերում, երբ անձն ինքն է հրահրում հարձակում, որպեսզի դրա քողի տակ կատարի ապօրինի գործողություններ և նրա արարքները ենթակա են որակման ընդհանուր հիմունքներով¹:

Մ.Ա. Ֆոմինի կարծիքով, անձը ենթակա է քրեական պատասխանատվության ընդհանուր հիմունքներով, այն դեպքում, երբ առկա է հանցագործության պրովոկացիա, որի արդյունքում նրա ոտնձգությանը ենթարկված անձը, այսինքն՝ պրովակատորը՝ նշում է, որ ինքը դարձել է «հարձակման զոհ» և գտնվել անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում²,

¹ St' u O primeneniі sudami zakonodatel'stva o neobkhodimoy oborone i prichinenii vreda pri zaderzhanii lica, soverшившего преступление: Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 27 сент. 2012 г. № 19, կետ 9:

² St' u **Фомин М.А.** Как искоренить провокацию преступлений // Уголовный процесс. – Москва, 2015. – №5. – էջեր 56-63:

ինչպիսի տեսակետ է արտահայտվել դեռևս Խորհրդային տարիների քրեական իրավունքի տեսությունում¹:

Նախորդ երկու պարբերություններից ձևավորվում է այն մոտեցումը, որ անհրաժեշտ պաշտպանության իրականացման տակ, պրովակատորի քրեական պատասխանատվությունը պետք է դիտարկվի ընդհանուր հիմունքներով՝ այն հանցատեսակով, որը նա նպատակ է ունեցել կատարել «իրական տուժողի» նկատմամբ:

Մի շարք հեղինակներ այլ մոտեցում են ցուցաբերել՝ նշելով, որ այն դեպքերում, երբ անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակը հանդիսանում է անձին վնաս հասցնելը քողարկելու միջոց, այն պետք է համարել վտանգավորություն ունեցող առանձին արարք², ինչպիսի դիրքորոշումն առավել հիմնավոր է թվում, պայմանավորված մի շարք հանգամանքներով:

Նախ, հարկ է նշել, որ անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակի «սցենարավորմամբ» անձին ոտնձգության դիմելու վճռականության մղելու պրովոկացիան խեղաթյուրում է օբյեկտիվ իրականությունը՝ այդպիսով փաստորեն խոչընդոտելով իրավասու մարմինների աշխատանքը, ինչով էլ փաստորեն արդարադատության շահը:

Բացի այդ, կատարված արարքն ուղղվում է նաև անձի դեմ՝ համապատասխան ներգործության գործադրմամբ, որը՝ պայմանավորված պրովոկացիայի բնույթով, ինքնին կարող է ոտնձգել քրեական օրենսդրությամբ պաշտպանվող օբյեկտի, օրինակ՝ անձի առողջությանը:

Հետևաբար, հանրային վտանգավորության տեսանկյունից արդարացի չէ նույն հարթության վրա դիտարկել արարքի կատարումը պրովոկացիայի ուղեկցմամբ և առանց դրա:

Այս դիրքորոշման ցայտուն վկայությունն է նաև այն հանգամանքը, որ ինչպես հայաստանյան, այնպես էլ արտասահմանյան մի շարք երկրների օրենսդիրները քրեական օրենսդրությամբ կաշառքի կամ մասնավոր ոլորտում կաշառքի պրովոկացիան համարում են առանձին հանցակազմ, այսինքն պրովոկացիայի գործոնով պայմանավորված՝ քննարկվող

¹ Տե՛ս **Пионтковский А.А.** Необходимая оборона // Уголовное право. Общая часть: учебник. - Москва: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1938. - էջ 408:

² Տե՛ս **Ткаченко В.** Необходимая оборона // Законность. - 1997. - № 3 - էջեր 26-29; **Кабурнев Э.В.** Ответственность за убийство при превышении пределов необходимой обороны: дис. ... канд. юрид. наук. - Москва, 2002. - էջ 157:

հանցակազմը ոչ թե նույնանում է բուն կաշառքի հանցակազմի նպատակների հետ, այլ իրենից ներկայացնելով լոկ ապացույցների կեղծման կամ շանտաժի նպատակ ունեցող արարք՝ իր հակաիրավականությամբ և վտանգավորությամբ հանդիսանում է քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված առանձին հանցատեսակ, ինչն էլ ցույց է տալիս նկարագրված արարքի վերաբերյալ քրեաիրավական հակազդման գործիքներ նախատեսելու անհրաժեշտությունը:

Վերը ներկայացված դասակարգման 2-րդ կետի համատեքստում քննարկման է ենթակա անհրաժեշտ պաշտպանության քողի տակ հանցագործության պրովոկացիայի իրականացումը՝ իրականում վնաս կրող անձի դիտանկյունից:

Անհրաժեշտ պաշտպանության պատկեր ստեղծող, սակայն իրականում պրովոկացիա իրականացնող անձի նկատմամբ քրեաիրավական հակազդման մեխանիզմներ նախատեսելու վերաբերյալ վերը շարադրված տեսակետերի պայմաններում նախորդիվ ներկայացված իրավիճակը կարող է առերևույթ վկայել այն մասին, որ փաստորեն անձը, ում նկատմամբ կատարվում է պրովոկացիան, իրականում հանդիսանում է ոտնձգության թիրախ:

Զուգահեռաբար պրովոկացիայի ենթարկվող անձը, թեև ենթարկվում է պրովակացիայի ներգործությանը, օբյեկտիվորեն հայտնվելով անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում, սակայն դրա հետ մեկտեղ հնարավոր են իրավիճակներ, երբ վերջինս իրեն ուղղված ներգործության արդյունքում կատարվող արարքով կարող է սահմանազանցել պրովակատորի ոտնձգությանը՝ օրինակ առողջության համար ոչ էական վնաս հասցնելու միջոցով ուղեկցվող պրովոկացիային սառը զենքով առողջությանը ծանր մարմնական վնաս հասցնելով, ինչն ակամայից վկայում է պրովոկացիայի ենթարկվող անձի կողմից անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցում թույլ տալու մասին:

Մասնավորապես, անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցման օբյեկտիվ հատկանիշների կապակցությամբ ՀՀ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ «(...) [Ո]րոշման նպատակն է պաշտպանությունը որոշվում են որոշման օբյեկտի արժեքավորությամբ, որոշման ինտենսիվությամբ, պաշտպանվողի և որոշման ֆիզիկական հնարավորություններով, նրանց քանակով, որոշման իրադրությամբ և

ՍԱՀՄԱՆԱՐԴՎԱՆ ՂԱՏԱՐՎԱՆ 3(11)2023

այլն: Ուստի, *անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցումն առկա է այն դեպքում, երբ առկա է ակնհայտ (խիստ, էական) անհամապատասխանություն ուրնձգությամբ սպառնացող և պաշտպանվողի կողմից պատճառվող վնասների միջև:*

(...) Այլ կերպ՝ *անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցումն առկա է այն դեպքում, երբ պաշտպանվողը կիրառել է պաշտպանության այնպիսի միջոցներ և մեթոդներ, որոնց կիրառումն ակնհայտ կերպով չէր բխում ո՛չ ուրնձգության բնույթից և վրանգավորությունից, ո՛չ էլ իրադրությունից:*

(...)»¹:

Վկայակոչված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո կարելի է փաստել, որ հանցագործության պրովոկացիան ոչ թե անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակի բացակայության և անձի՝ մյուս անձի քրեական պատասխանատվությունը բացառող բացարձակ պայման է, այլ այն ցանկացած իրավիճակում ենթակա է գնահատման համապատասխան գործոնների հաշվառմամբ:

Ուստի, հանցագործության պրովոկացիան կարող է ի սպառ բացառել անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակը միայն այն դեպքում, երբ պրովոկացիայի ենթարկված անձի արարքները համաչափ են ուրնձգության բնույթին, վրանգավորությանը, ինչպես նաև բխում են օբյեկտիվ իրադրությունից:

Եզրակացություն

Ի մի բերելով աշխատանքը՝ կարելի է արձանագրել, որ հանցագործության պրովոկացիան անհրաժեշտ պաշտպանության ինստիտուտի շրջանակներում հանդես է գալիս որպես անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակը բացառող պայման:

Միաժամանակ հարկ է նշել, որ անհրաժեշտ պաշտպանության իմիտացիայի իրականացման միջոցով էլ կարելի է պատկերացումներ կազմել հանցագործության պրովոկացիայի որոշ դրսևորումների երևութաբանական առանձնահատկությունների այն դրսևորումների

¹ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Անուշական Թորոսյանի* գործով 2012 թվականի մարտի 30-ի թիվ ԵԿԴ/0118/01/11 որոշման 15-16-րդ կետերը:

մասին, որոնցով սոցիալական կյանքում կարող է իրականացվել հանցագործության պրովոկացիան:

Հանցագործության պրովոկացիայի վերաբերյալ անհրաժեշտ պաշտպանության ինստիտուցիոնալ կառուցակարգերում ամփոփված դրույթները, պրովոկացիայի վերաբերյալ մտահայեցական պատկերացումներ փալուց և անհրաժեշտ պաշտպանության առկայության հարցը որոշելուց զատ, նաև կարևոր նշանակություն են ստանում պրովոկատորի քրեաիրավական գնահատականը լուծելու համար՝ վերհանելով այն առերևույթ բացերը, որոնք քրեական օրենսգրքի Ընդհանուր մասի նախատեսմամբ անտեսվել են Հատուկ մասի կարգավորումներում:

Այսինքն, հանցագործության պրովոկացիան անհրաժեշտ պաշտպանության համարեքստում չի բավարարվում միայն Ընդհանուր մասի խնդիրներով, այլև շոշափում է նաև հանցագործության պրովոկացիայի հակազդման մեխանիզմներ մշակելու և ներդնելու անհրաժեշտության վերաբերյալ առավել ընդգրկուն հիմնախնդիրներ, ինչն ուղիղ համեմատական է դառնում փյալ իրավիճակներում պրովոկացիայի ազդեցության ենթարկվող անձին քրեաիրավական գնահատականներ փալու հետ:

Այսպիսով, հաշվի առնելով ինչպես արտասահմանյան փորձը, այնպես էլ ներպետական վերջին կարգավորումները և աշխատանքում շարադրված հիմնավորումները՝ կապված անհրաժեշտ պաշտպանության ինստիտուտի հետ, իրատեսական են դարձնում հանցագործության պրովոկացիայի՝ որպես առանձին հանցակազմ դիփարկելու անհրաժեշտությունը:

Միևնույն ժամանակ, անդրադառնալով անհրաժեշտ պաշտպանության կատարումը հանցագործության պրովոկացիաով թաքցնելու դեպքում պրովոկացիայի ենթարկված անձի արարքներին՝ համոզմունք է ձևավորվում, որ հանցագործության պրովոկացիան անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակն ի սպառ բացառող պարտադիր նախապայման հանդիսանալ չի կարող և ցանկացած դեպքում ենթակա է գնահատման համակցության մեջ:

Այս առումով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 32-րդ հոդվածով սահմանված՝ «Անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակը բացակայում է, եթե փեղի է ունեցել անհրաժեշտ պաշտպանության սադրում, այսինքն՝ երբ անձին վնաս պատճառելու նպատակով պաշտպանվողը նրան դրդել է

ՍԱՀՄԱՆԱՐԴՈՎԿԱՆ ՂԱՏԱՐՈՒՄ ◆ ՏԵՂԵԿՎԱԳԻՐ ◆ 3(11)2023

հակահրավական ուրնձգություն կատարելու» դրույթը պետք է համարել անհարկի բացարձականացված և այն լրամշակելով ավելացնել՝ «և եթե սադրանք իրականացնող անձի նկատմամբ հասցված վնասն ակնհայտորեն չի գերազանցել վերջինիս կողմից անհրաժեշտ պաշտպանության պրովոկացիայի բնույթին և օբյեկտիվ իրադրությանը» պայմանով:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. **Գաբրույան Ա., Մարգարյան Ա., Սիմոնյան Տ.**, «ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքում տեղ գտած հայեցակարգային մոտեցումների և նոր ինստիտուտների մեկնաբանման ուղեցույց», Եվրոպայի խորհուրդ, 2022 թվական:
2. **Фомин М.А.** Как искоренить провокацию преступлений // Уголовный процесс. – Москва, 2015. - №5. - էջեր 56-63:
3. **Пионтковский А.А.** Необходимая оборона // Уголовное право. Общая часть: учебник. - Москва: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1938. - էջ 408:
4. **Ткаченко В.** Необходимая оборона // Законность. - 1997. - № 3. - էջեր 26-29; **Кабурнеев Э.В.** Ответственность за убийство при превышении пределов необходимой обороны: дис. ... канд. юрид. наук. – Москва, 2002. - էջ 157:
5. Վճռաբեկ դատարանի՝ Անուշավան Թորոսյանի գործով 2012 թվականի մարտի 30-ի թիվ ԵԿԴ/0118/01/11 որոշման 15-16-րդ կետերը:
6. О применении судами законодательства о необходимой обороне и причинении вреда при задержании лица, совершившего преступление: Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 27 сент. - 2012 г. - № 19, կետ 9:
7. https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf (հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):
8. <http://observatoriolegislativocele.com/en/Criminal-Code-of-the-Argentine-Republic-Law-11179/> (հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):
9. <https://www.global-regulation.com/translation/ecuador/3349985/comprehensive-criminal-code.html> (հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):
10. <https://lex.uz/mobileact/111457> (հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):

11. https://www.mpravde.gov.rs/files/Criminal%20%20%20Code_2019.pdf
(հղման վերջին մուտք՝ 29.09.2023 թ.):

ПРОЯВЛЕНИЯ ПРОВОКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЯ В РАМКАХ ИНСТИТУТА НЕОБХОДИМОЙ ОБОРОНЫ

Аннотация

В ряде институциональных структур и правовых норм зарубежного и внутригосударственного законодательства закреплены некоторые положения о провокации преступления, которые так или иначе соотносятся с различными уголовно-правовыми институтами.

В этом контексте, особенно в связи с нововведениями Уголовного кодекса РА, принятыми 5 мая 2021 года, придается особое значение тому, чтобы сделать предметом исследования проявления провокации преступления в рамках необходимой обороны.

В частности, среди этих нововведений выделяется предусмотрение провокационных проявлений как условия отсутствия необходимой обороны.

Предусмотренное новшество в сочетании с богатым опытом, сформировавшимся вокруг необходимой обороны, послужит стимулом для представления проявлений провокации преступления, уточнения места данного явления в уголовном праве, а также выделения особенностей внутригосударственных регулирований, выявления имеющих в них проблем и предопределения дальнейших тенденций развития.

В рамках статьи предметом обсуждения стали вопросы комбинированной связи необходимой обороны и провокации преступления, уголовно-правовых оценок лиц, осуществляющих провокацию с имитацией необходимой обороны и подвергающихся провокации.

Выдвинутые в статье тезисы основываются на доктринальных интерпретациях, правовых позициях, сформировавшихся в судебной практике, зарубежном и внутригосударственном опыте, что еще больше укрепило их обоснованность.

По выявленным проблемам были сделаны соответствующие выводы и выдвинуты соответствующие предложения, которые будут полезны как в

аспекте толкования теоретических основ рассматриваемых институтов, так и в аспекте целевого применения на практике и дальнейшего законодательного развития.

Ключевые слова: провокация преступления, необходимая оборона, законодательство, доктрина, верховенство права, вывод, положение.

MANIFESTATIONS OF PROVOCATION OF A CRIME WITHIN THE FRAMEWORK OF THE INSTITUTE OF NECESSARY DEFENSE

Annotation

In a number of institutional structures and legal norms of foreign and domestic legislation, certain provisions on provocation of a crime are fixed, which in one way or another correlate with various criminal law institutions.

In this context, especially in connection with the innovations of the RA Criminal Code adopted on May 5, 2021, special importance is attached to making the manifestations of provocation of a crime within the framework of necessary defense the subject matter of research.

In particular, among these innovations, the provision of provocative manifestations stands out as a condition for the absence of the necessary defense.

The envisaged innovation, combined with rich experience on the necessary defense, will serve as an incentive to introduce the manifestations of provocation of a crime, clarify the place of this phenomenon in criminal law, as well as highlight the features of domestic regulations, identify the problems existing therein, and predetermine further development trends.

Within the framework of the article, the issues of the combined connection of the necessary defense and provocation of a crime, as well as the criminal legal assessment of persons carrying out a provocation with imitation of the necessary defense were touched upon.

The theses put forward in the article were based on doctrinal interpretations, and legal positions formed in judicial practice, foreign and domestic experience, which further strengthened their validity.

Relevant conclusions were drawn on the identified problems, and relevant proposals were put forward, which will be useful both in terms of interpreting the theoretical foundations of the institutions under discussion, and for the targeted application in practice and further legislative enhancement.

Keywords: provocation of a crime, necessary defense, legislation, doctrine, rule of law, conclusion, proposal.

Հոդվածը հանձնված է խմբագրություն 05.10.2023 թ., փրվել է գրախոսության 06.10.2023 թ., ընդունվել է փայագրության 09.10.2023 թ.: